

Jan Krajczyński

"Istotne obowiązki małżeńskie", Ryszard Sztychmiller, Warszawa 1977 : [recenzja]

Ius Matrimoniale 3 (9), 234-238

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Praca stanowi cenne studium dogmatyczne ukazujące problem sakramentalności małżeństwa. W znacznej mierze wypełnia ona lukę istniejącą w dotychczasowej literaturze teologicznej. Przedstawia ona nie tylko biblijno-historyczny rozwój teologii małżeństwa, lecz także „wydobywa” jego treść dogmatyczną. Wydaje się, że Autor osiągnął swoje zamierzenie, jakim było uzasadnienie właściwego sensu sakramentalności małżeństwa w świetle teologii przymierza oraz ukazanie rozwoju dogmatu katolickiego o sakramentalności małżeństwa.

Źródłami opracowania pozostają: Pismo Święte, pismo Ojców Kościoła, pisma teologów epoki średniowiecza oraz dokumenty Urzędu Nauczycielskiego Kościoła. Poza tym Autor bardzo szeroko nawiązał do literatury, której wykaz jest imponujący. Obrona przez ks. Rychlickiego metoda umożliwiła mu przeprowadzenie bardzo starannej i pogłębionej analizy tak znacznej ilości dokumentów i pism. Umożliwiła również ukazanie długiej ewolucji myślenia teologicznego wraz ze wszystkimi problemami, przed jakimi stawała myśl teologiczna.

Ważnym walorem pracy jest dobry język, ułatwiający lekturę obszernego dzieła.

Pracę ks. dra hab. Cz. Rychlickiego należy polecić nie tylko biblistom, patrologom i dogmatykom, lecz także kanonistom zajmującym się prawem małżeńskim.

Ks. Wojciech Góralski

Ryszard Sztymiler. Istotne obowiązki małżeńskie. Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej. Warszawa 1977 ss. 549

W ramach monografii wydawanych przez Wydawnictwa Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie ukazała się w 1997 roku publikacja, autorstwa Ks. dra hab. R. Sztymilera, poświęcona istotnym obowiązkom małżeńskim. Studium to, interesujące pracowników sądów kościelnych, osoby pracujące w duszpasterstwie rodzin, małżonków oraz przygotowujących się do założenia rodziny, jest pierwszym systematycznym opracowaniem praw i obowiązków małżeńskich, będących przedmiotem nowej normy prawnej, zamieszczonej w kan. 1095 KPK. Określenie tych praw i obowiązków, stanowiących przedmiot zgody małżeńskiej, jest bardzo ważne. Od ich bowiem znajomości, akceptacji, zdolności do podjęcia oraz woli ich właściwego wypełnienia zależy ważność samego małżeństwa.

Praca, poprzedzona przedmową Arcybiskupa Metropolity Warmińskiego, E. Piszczka (s.5-6) i wstępem Autora (s. 9-16), podzielona została na 11 rozdziałów. Na końcu dzieła, obok uwag podsumowujących (s. 493-496), znajdujemy bogaty wykaz bibliograficzny (s. 497-534) oraz zestawienie przedstawionych w pracy tabel (s. 535-536).

Rozdział I, zatytułowany „Źródła współczesnej nauki o istotnych obowiązkach małżeńskich” (s. 17-203), poświęcony został genezie aktualnie obowiązujących norm, podanych przez prawodawcę w kan. 1095 nr 2 i 3 KPK. Po przeprowadzeniu ogólnej charakterystyki badanych źródeł (s. 18-35) Autor przedstawia kolejno obowiązki małżeńskie w schematach roboczych Soboru Watykańskiego II (s. 35-66), w uchwałach tegoż soboru (s. 66-104), w normach polskiego kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (s. 104-112), w encyklice *Humanae vitae* (s. 112-119), w posoborowych dokumentach Episkopatu Polski (s. 119-125), w uchwałach polskich synodów posoborowych (s. 126-136)), w adhortacji *Familiaris consortio* (s. 137-141), w Karcie Praw Rodziny i innych dokumentach Stolicy Apostolskiej (s. 142-145), w przemówieniach Jana Pawła II (s. 145-148), w pracach Papieskiej Komisji Kodyfikacyjnej (s. 148-184), w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku (s. 184-186), w Kodeksie Kanonów Kościołów Wschodnich z 1990 roku (s. 186-190), w najnowszych wyrokach Roty Rzymskiej (s. 190-195), w wyrokach trybunałów metropolitalnych w Polsce (s. 195-199) oraz w Katechizmie Kościoła Katolickiego z 1992 roku (s. 199-203).

W rozdziale II, traktującym o podstawach teologiczno-prawnych i definicji istotnych obowiązków małżeńskich (s. 205-237), znajdujemy naukę na temat źródeł tychże obowiązków, celów małżeństwa, istotnych przymiotów małżeństwa, cech istotnych obowiązków małżeńskich, ich łączności i rodzajów.

W rozdziale III, noszącym tytuł „Zakres obowiązków małżeńskich” (s. 239-264), spotykamy się z próbą określenia katalogu obowiązków małżeńskich. Zaznaczając, iż nie jest to wykaz wyczerpujący, R. Szychmiller wylicza kolejno: obowiązki służące przede wszystkim realizacji dobra małżonków (zachowanie wierności, ludzkie pożycie intymne ze współmałżonkiem, zachowanie dozgonnego charakteru małżeństwa, pielęgnowanie wspólnoty życia małżeńskiego, świadczenie współmałżonkowi pomocy, przyczynianie się do dobra współmałżonka, wzajemne uświęcanie siebie i całej rodziny), obowiązki związane z rodzeniem dzieci (pożycie intymne zmierzające do zrodzenia potomstwa, przyjęcie potomstwa poczętego ze współmałżonkiem)

oraz obowiązki związane z wychowaniem dzieci (troska o wychowanie ogólnoludzkie, fizyczne i religijne potomstwa).

Rozdział IV pracy (s. 265-278) poświęcony został roli obowiązków małżeńskich. Autor rozróżniając obowiązki małżeńskie istotne od nieistotnych wskazuje na ich wielorakie znaczenie społeczne, prawne i pastoralne.

W rozdziale V (s.279-343) Autor, posługując się badaniami socjologicznymi, poddaje analizie świadomość społeczną wybranych grup Polaków w zakresie istotnych obowiązków małżeńskich próbując tym samym określić stopień znajomości, rozumienia i akceptacji tychże obowiązków przez młodzież, narzeczonych, małżonków oraz przez tych, których małżeństwa ustały lub rozpadły się.

Rozdział VI „Przygotowanie do realizacji obowiązków małżeńskich”(s. 345-370) to próba przedstawienia, w oparciu o wskazania *Instrukcji Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim z 05.09.1986*, modelu, realizowanego przez różne osoby fizyczne i instytucje, przygotowania młodzieży do podjęcia i wypełnienia istotnych obowiązków małżeńskich.

W rozdziale VII (s. 371-408) znajdujemy informacje na temat zaburzeń i anomalii osobowościowych, uznanych za przyczyny niezdolności do podjęcia i wypełnienia istotnych obowiązków małżeńskich. Pośród zaburzeń oraz dewiacji psychoseksualnych i psychicznych, które mogą spowodować wyżej wspomnianą niezdolność. R. Szytchmiller wymienia m.in.: anafrodytyzm i oziębłość seksualną, niemożność prowadzenia normalnego pożycia seksualnego, perwersję seksualną, homoseksualizm i lesbijstwo, nimfomanię i satyryzm, transseksualizm i transwestytyzm. Przyczynami takiej niezdolności mogą być również alkoholizm i narkomania. Ostatnią część rozdziału Autor poświęca ludziom chorym na AIDS, stwardnienie rozsiane i ułomnym fizycznie oraz ich zdolności do przyjęcia i wypełnienia istotnych obowiązków małżeńskich. Dotknięci zespołem nabytego upośledzenia odporności (HIV), jako niezdolni do stworzenia prawdziwej cielesno-duchowej wspólnoty małżeńskiej, zdaniem R. Szytchmiller, są niezdolni do małżeństwa. Ci drudzy, chorzy na *sclerosis multiplex*, w zależności od stadium choroby, mogą być zdolni lub niezdolni do zawarcia takiego związku. Ułomność fizyczna zaś, zauważa Autor, nie jest przeszkodą kanoniczną zabraniającą zawarcia małżeństwa.

Kolejny, ósmy już rozdział, zatytułowany „Istotne obowiązki małżeńskie a zawierane małżeństwa” (s. 409-420) jest przypomnieniem, wskazanej przez

KPK, zależności występującej między rozeznaniem co do istotnych obowiązków małżeńskich posiadanych przez nupturientów oraz ich zdolnością do podjęcia i wypełnienia tychże zobowiązań a ważnością zawieranego przez nich węzła małżeńskiego.

W rozdziale IX (s. 421-432) natomiast Autor podejmuje problem realizacji istotnych obowiązków małżeńskich w życiu małżonków. Pomocą w wiernym wypełnieniu tych zobowiązań mogą służyć lokalne wspólnoty kościelne, szczególnie te, które zajmują się duszpasterstwem rodzin. Powinność wypełnienia wspomnianych obowiązków, wszystkich bądź tylko niektórych, jak zauważa Autor, może ustać. Dzieje się to w wypadku udzielenia przez Biskupa Rzymskiego dyspensy od małżeństwa niedopełnionego lub skorzystania z przywileju wiary, bądź w sytuacji zerwania osobowej wspólnoty małżeńskiej przez separację małżonków.

W rozdziale X „Obowiązki małżeńskie a sprawy o nieważność małżeństwa” (s. 433-481) R. Szytchmiller poddaje analizie wyroki sądów kościelnych ostatnich lat w sprawach o nieważność małżeństwa z kan. 1095 nr 2 i 3. Analizując najpierw wyroki rotalne z lat 1983-1992 wskazuje na poszczególne obowiązki małżeńskie przywoływane w sprawach rozpatrywanych przez ten trybunał Stolicy Apostolskiej. Tym samym przedstawia nam Autor, szczególnie ważny dla pracowników sądownictwa kościelnego, wykaz istotnych obowiązków małżeńskich, których zdolność wypełnienia interesowała sędziów Roty Rzymskiej. Dalej, odwołując się do sentencji trybunałów kościelnych amerykańskich, niemieckich, włoskich, australijskich i polskich, Autor zauważa pewne tendencje w wyrokowaniu w sprawach o nieważność małżeństwa z tytułu braku rozeznania co do istotnych obowiązków małżeńskich i braku zdolności wypełnienia tychże obowiązków. Wreszcie wskazuje nam Autor na przyczyny niezdolności do małżeństwa, na które powoływano się najczęściej, na przymioty, jakimi powinna cechować się kwalifikowana niezdolność do małżeństwa, na formy, w których może się ona objawiać oraz na szczególnie istotne elementy dowodzenia braku rozeznania oceniającego co do istotnych obowiązków małżeńskich i niezdolności ich podjęcia.

Ostatni, XI rozdział pracy (s. 483-492) poświęcony został prawnym konsekwencjom przyjęcia współczesnej nauki Kościoła o zakresie i znaczeniu obowiązków małżeńskich. Do tych konsekwencji, będących następstwem wypracowania nowej, personalistycznej wizji małżeństwa i określenia istotnych obowiązków małżeńskich, Autor zalicza m.in. dostrzeżenie szczególnej wartości prawa naturalnego i praw człowieka, zrozumienie i uszano-

wanie różnorodnych warunków kulturowych i społecznych ludzi, uznanie naturalnego prawa każdego człowieka do korzystania z pomocy w dochodzeniu swoich praw.

Lektura pracy R. Szytchmilera pozwala stwierdzić, iż jest ona dziełem ze wszech miar interesującym i odkrywczym. Autor, od lat parający się problemem istotnych obowiązków małżeńskich, przedstawia nam opracowanie gruntowne, dobrze udokumentowane, wychodzące naprzeciw oczekiwaniom zarówno teoretyków prawa kanonicznego jak i pracowników kościelnego wymiaru sprawiedliwości. Rozważania te, określające m.in. konkretne istotne zobowiązania małżeńskie i ewentualne przyczyny niezdałniające do podjęcia i wypełnienia tych obowiązków, mogą zainteresować także ludzi młodych sposobiących się do zawarcia małżeństwa oraz tych, bądź to z racji duszpasterskich bądź rodzicielskich, pomagają innym w świadomym i odpowiedzialnym przygotowaniu się do założenia rodziny. Wreszcie studium to, odwołuje się do badań socjologicznych, wskazując na niezbyt budującą świadomość wiernych co do istotnych zobowiązań małżeńskich, może stać się, w tych czasach apoteozowania nieograniczonego liberalizmu i zmniejszenia się społecznej akceptacji podstawowych obowiązków małżeńskich, zachętą do wzmożenia i połączenia wysiłków osób i instytucji zajmujących się wychowaniem młodzieży celem podniesienia stanu rozumienia tych powinności tak istotnie wpływających na jakość pożycia małżeńskiego.

Zaprezentowany wykład, pozwalający lepiej zrozumieć istotne obowiązki małżeńskie i ich wielorakie znaczenie, przedstawiony w sposób jasny i logiczny (pewne zastrzeżenia można mieć jedynie do systematyzacji zgromadzonego materiału – rozdział I liczy 187 stron, pozostałe zaś 10 rozdziałów zawarto na 287 stronach) zasługuje z całą pewnością na uwagę i lekturę.

Ks. Jan Krajczyński